

Vermijdbaar = verwijtbaar?

Wat 'problematische schulden' zijn, is duidelijk: dat zijn schulden die problemen veroorzaken. De term 'verwijtbare schulden' is lastiger te definiëren. Deze term werd onlangs geïntroduceerd door minister Dekker. Volgens hem komen verkeersboetes voort uit vermijdbaar gedrag. De schuld van die boete is volgens hem vermijdbaar en daarom moeten boetes altijd betaald worden, stelt de minister. Vermijdbare schulden worden daarmee, zijn redenering volgend, verwijtbaar.

Vermijdbaar betekent dat de schuld voorkomen had kunnen worden. Te hard rijden bijvoorbeeld. Dat hoefde niet, was te vermijden, is zelfs verboden en daarom volgt een boete. Vermijdbaar impliceert een bewuste keuze volgens de minister. Door te kiezen voor te hard rijden riskeert de chauffeur welbewust een boete.

In de praktijk zal dat regelmatig gebeuren. Maar soms is er ook gewoon sprake van pech. Het is druk, het regent, je hebt al je aandacht nodig om het omringende verkeer in de gaten te houden en mist daardoor een snelheidsbeperking: boete! De stelling dat vermijdbaar gelijk te stellen is met verwijtbaar, is dus aanvechtbaar.

Is zo'n - volgens de minister - 'vermijdbare schuld' nu anders dan een 'problematische schuld'? Veel, misschien wel nagenoeg alle problematische schulden zijn toch te vermijden en (dus) te verwijten? Maar zijn al die vermijdbare schulden dan ook meteen verwijtbare schulden?

Problematische schulden kunnen tal van oorzaken hebben. Life events zoals het verliezen van werk, echtscheiding of het overlijden van een dierbare zijn veelgehoorde oorzaken. Een complexe maatschappij met bijvoorbeeld het ingewikkelde toeslagenstelsel en het eigen risico bij de zorg dragen ook hun steentje bij. Al die schulden kunnen vermeden worden. In theorie dan.

Want als 'vermijdbaar' óók geldt voor schulden, zouden bijna alle schulden verwijtbaar zijn. In ons land gaan we uit van het principe dat elke Nederlander de wet hoort te kennen. Je hoort dus te weten hoe de toeslagen werken, je wéét dat de zorg een eigen bijdrage kent en je kon ook weten dat je banksaldo te laag was voor een grote uitgave. In theorie klopt dat helemaal: vermijdbaar is verwijtbaar. En daarmee zouden alle schulden, ook de problematische, vermijdbaar en verwijtbaar zijn.

Maar gaat de vlieger van vermijdbaar en verwijtbaar ook op voor schulden? Ik denk maar heel beperkt. Als de schulden er al zijn, dan heeft de schuldenaar deze op te lossen. Lukt dat niet of zijn die schulden problematisch dan springt de maatschappij bij. Bijvoorbeeld met schulphulp of bewindvoering. Dan maakt het dus niet uit of de schulden vermijdbaar of verwijtbaar zijn.

Wanneer maakt het wel uit? Als er nieuwe schulden worden gemaakt. Als het mogelijk is moet er van de fouten van het verleden geleerd worden. Alleen zo voorkom je dat er weer nieuwe schulden ontstaan.

Vermijdbaar en verwijtbaar lopen, zo zien we, in elkaar over. Vermijdbaar is nog geen rechtvaardiging om boetes met preferenties te incasseren. De meeste schulden zijn vermijdbaar en/of verwijtbaar. 'Vermijdbaar' als basis voor preferenties is niet anders dan 'verwijtbaar' bij de andere schulden. Boetes zijn, kortom, niet belangrijker dan andere schulden. En dus geldt hier geen recht op preferenties.

Paul Otter is gerechtsdeurwaarder en bestuurslid van de Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders (KBvG). De KBvG zorgt voor een goede beroepsuitoefening door de gerechtsdeurwaarders bij de uitvoering van hun taken, met oog voor beide partijen. Paul blogt regelmatig over actuele zaken.